

HỌC VIỆN NÔNG NGHIỆP VIỆT NAM

NGUYỄN ANH MINH

**PHÁT TRIỂN SẢN XUẤT RAU THEO HƯỚNG
THỰC HÀNH NÔNG NGHIỆP TỐT TẠI TỈNH HÒA BÌNH**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC NÔNG NGHIỆP - 2018

HỌC VIỆN NÔNG NGHIỆP VIỆT NAM

NGUYỄN ANH MINH

**PHÁT TRIỂN SẢN XUẤT RAU THEO HƯỚNG THỰC HÀNH
NÔNG NGHIỆP TỐT TẠI TỈNH HÒA BÌNH**

Chuyên ngành: Kinh tế nông nghiệp

Mã số: 9.62.01.15

Người hướng dẫn khoa học:

- 1. PGS.TS. Nguyễn Tuấn Sơn**
- 2. TS. Lê Văn Bâm**

HÀ NỘI, NĂM 2018

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan rằng, luận án là kết quả nghiên cứu của riêng tôi, các kết quả nghiên cứu được trình bày trong luận án là hoàn toàn trung thực và chưa từng được sử dụng để bảo vệ một học vị nào.

Tôi xin cam đoan mọi sự giúp đỡ cho việc thực hiện luận án này đã được cảm ơn và các thông tin trích dẫn trong luận án đều được chỉ rõ nguồn gốc.

Hà Nội, ngày   tháng   năm 2018

Tác giả luận án

Nguyễn Anh Minh

LỜI CẢM ƠN

Trước tiên, tôi xin bày tỏ lòng biết ơn đến Ban Giám đốc Học viện Nông nghiệp Việt Nam, Ban Quản lý đào tạo, Khoa Kinh tế và PTNT, Bộ môn Kế hoạch và Đầu tư, Bộ môn Phân tích định lượng đã giúp đỡ, tạo mọi điều kiện cho tôi học tập, nghiên cứu và hoàn thành luận án này.

Đặc biệt, tôi xin bày tỏ sự biết ơn sâu sắc đến PGS.TS. Nguyễn Tuấn Sơn và TS. Lê Văn Bầm người thầy đã trực tiếp tận tình hướng dẫn và giúp đỡ tôi hoàn thành luận án này.

Xin chân thành cảm ơn lãnh đạo và cán bộ Cục Trồng trọt (Bộ Nông nghiệp và PTNT), UBND tỉnh Hòa Bình, Sở Nông nghiệp và PTNT Hòa Bình, Sở Tài nguyên và Môi trường Hòa Bình, Sở Kế hoạch và Đầu tư Hòa Bình, Sở Khoa học và Công nghệ Hòa Bình, Cục Thống kê Hòa Bình, UBND và các trạm BVTV các huyện/thành phố thuộc tỉnh Hòa Bình, Chi cục Trồng trọt và BVTV Hòa Bình; Trung tâm Khuyến nông - Khuyến ngư Hòa Bình; Trung tâm giống cây trồng, vật nuôi, thủy sản Hòa Bình; các tổ chức, cá nhân và hộ nông dân sản xuất, kinh doanh rau trên địa bàn tỉnh Hòa Bình đã giúp đỡ tạo điều kiện cung cấp những thông tin cần thiết để tôi hoàn thành luận án này.

Qua đây, tôi xin cảm ơn bạn bè, đồng nghiệp và gia đình đã động viên, khích lệ, giúp đỡ tôi hoàn thành luận án này.

Xin trân trọng cảm ơn !

Hà Nội, ngày   tháng   năm 2018

Tác giả luận án

Nguyễn Anh Minh

MỤC LỤC

Lời cam đoan	i
Lời cảm ơn	ii
Mục lục	iii
Danh mục chữ viết tắt	vi
Danh mục các bảng	vii
Danh mục sơ đồ	xi
Danh mục đồ thị	xi
Danh mục hộp	xi
Trích yếu luận án	xii
Thesis abstract	xiv
Phần 1. Mở đầu	1
1.1. Tính cấp thiết của đề tài nghiên cứu	1
1.2. Mục tiêu nghiên cứu	3
1.2.1. Mục tiêu tổng quát	3
1.2.2. Mục tiêu cụ thể	3
1.3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	3
1.3.1. Đối tượng nghiên cứu	3
1.3.2. Phạm vi nghiên cứu	4
1.4. Những đóng góp mới của đề tài	4
1.5. Ý nghĩa khoa học và thực tiễn của đề tài	5
Phần 2. Cơ sở lý luận và thực tiễn về phát triển sản xuất rau theo hướng thực hành nông nghiệp tốt	6
2.1. Cơ sở lý luận về phát triển sản xuất rau theo hướng thực hành nông nghiệp tốt	6
2.1.1. Các khái niệm cơ bản	6
2.1.2. Ý nghĩa của phát triển sản xuất rau theo hướng thực hành nông nghiệp tốt	9
2.1.3. Đặc điểm phát triển sản xuất rau theo hướng thực hành nông nghiệp tốt	10
2.1.4. Nội dung nghiên cứu phát triển sản xuất rau theo hướng thực hành nông nghiệp tốt	14
2.1.5. Các yếu tố ảnh hưởng phát triển sản xuất rau theo hướng VietGAP	20

2.2.	Cơ sở thực tiễn về phát triển sản xuất rau theo hướng thực hành nông nghiệp tốt	27
2.2.1.	Sản xuất rau theo hướng thực hành nông nghiệp tốt ở một số nước trên thế giới	27
2.2.2.	Chủ trương phát triển sản xuất rau theo hướng thực hành nông nghiệp tốt ở Việt Nam	32
2.2.3.	Thực trạng phát triển sản xuất rau theo hướng thực hành nông nghiệp tốt ở Việt Nam	35
2.2.4.	Kinh nghiệm phát triển sản xuất rau theo hướng thực hành nông nghiệp tốt ở một số địa phương	39
2.2.5.	Bài học kinh nghiệm rút ra cho tỉnh Hòa Bình trong phát triển sản xuất rau theo hướng VietGAP	43
2.2.6.	Tổng quan các công trình nghiên cứu có liên quan đến đề tài	44
	Phần 3. Phương pháp nghiên cứu	48
3.1.	Đặc điểm địa bàn nghiên cứu	48
3.1.1.	Điều kiện tự nhiên	48
3.1.2.	Đặc điểm kinh tế - xã hội	52
3.2.	Phương pháp nghiên cứu	56
3.2.1.	Phương pháp tiếp cận	56
3.2.2.	Khung phân tích	58
3.2.3.	Phương pháp nghiên cứu	58
3.2.4.	Hệ thống chỉ tiêu nghiên cứu	65
	Phần 4. Kết quả nghiên cứu và thảo luận	67
4.1.	Thực trạng phát triển sản xuất rau theo hướng VietGAP của tỉnh Hòa Bình	67
4.1.1.	Thực trạng triển khai sản xuất rau theo hướng VietGAP ở tỉnh Hòa Bình	67
4.1.2.	Thực trạng tổ chức sản xuất và thực hiện quy trình VietGAP trong sản xuất rau ở tỉnh Hòa Bình	70
4.1.3.	Kết quả và hiệu quả phát triển sản xuất rau theo hướng VietGAP	102
4.2.	Các yếu tố ảnh hưởng đến phát triển sản xuất rau theo hướng VietGAP ở tỉnh Hòa Bình	119
4.2.1.	Điều kiện tự nhiên	119
4.2.2.	Thị trường	120

4.2.3.	Cơ sở hạ tầng	123
4.2.4.	Tiến bộ khoa học kỹ thuật	124
4.2.5.	Chính sách khuyến khích sản xuất rau an toàn/VietGAP	125
4.2.6.	Công tác chỉ đạo, kiểm tra, giám sát.....	128
4.2.7.	Năng lực tiếp cận của chủ thể sản xuất và tiêu thụ rau.....	128
4.2.8.	Điều kiện các nguồn lực của chủ thể sản xuất và tiêu thụ rau.....	131
4.3.	Định hướng và giải pháp phát triển sản xuất rau theo hướng VietGAP tại tỉnh Hòa Bình.....	133
4.3.1.	Căn cứ đề xuất định hướng và giải pháp phát triển sản xuất rau theo hướng VietGAP tại tỉnh Hòa Bình.....	133
4.3.2.	Định hướng phát triển sản xuất rau theo hướng VietGAP tại tỉnh Hòa Bình ..	139
4.3.3.	Giải pháp phát triển sản xuất rau theo hướng VietGAP ở tỉnh Hòa Bình thời gian tới	142
Phần 5. Kết luận và kiến nghị.....		148
5.1.	Kết luận.....	148
5.2.	Kiến nghị	150
Công trình khoa học đã công bố liên quan đến luận án tiến sĩ		151
Tài liệu tham khảo		152
Phụ lục		161

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

Chữ viết tắt	Nghĩa tiếng Việt
ASEAN	Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á (Association of South East Asian Nations)
AseanGAP	Quy trình sản xuất nông nghiệp tốt cho rau, quả tươi trong khu vực ASEAN (Asean Good Agricultural Practice)
ATTP	An toàn thực phẩm
ATVSTP	An toàn vệ sinh thực phẩm
BVTV	Bảo vệ thực vật
FAO	Tổ chức Lương thực và Nông nghiệp Liên hiệp quốc (Food and Agriculture Organization of the United Nations)
FTA	Hiệp định thương mại tự do (Free Trade Agreement)
GAP	Thực hành nông nghiệp tốt (Good Agricultural Practices)
GlobalGAP	Thực hành nông nghiệp tốt toàn cầu (Global Good Agricultural Practice)
HACCP	Phân tích nguy cơ và xác định điểm kiểm soát trọng yếu (Hazard Analysis and Critical Control Points)
HTX	Hợp tác xã
ICM	Chương trình quản lý cây trồng tổng hợp (Integrated Crop Management)
IPM	Chương trình quản lý dịch hại tổng hợp (Integrated Pests Management)
MDGs	Mục tiêu phát triển thiên niên kỷ (Millennium Development Goals)
PTNT	Phát triển nông thôn
RAT	Rau an toàn
TPP	Hiệp định Đối tác xuyên Thái Bình Dương (Trans-Pacific Partnership Agreement)
VietGAP	Thực hành nông nghiệp tốt cho rau, quả tươi an toàn tại Việt Nam (Vietnamese Good Agricultural Practices)
WTO	Tổ chức Thương mại thế giới (World Trade Organization)

DANH MỤC CÁC BẢNG

STT	Tên bảng	Trang
2.1.	Diện tích, năng suất, sản lượng rau toàn quốc năm 2013 - 2014	35
2.2.	Giá trị xuất khẩu rau, quả của Việt Nam vào một số thị trường từ năm 2012 đến 2015	37
3.1.	Hiện trạng sử dụng đất tỉnh Hoà Bình năm 2016.....	50
3.2.	Thống kê dân số, lao động của tỉnh Hòa Bình giai đoạn 2013-2015	56
3.2.	Mẫu điều tra cơ sở sản xuất rau.....	60
3.3.	Mẫu điều tra cán bộ quản lý/hỗ trợ/cung ứng dịch vụ đầu vào, đầu ra cho sản xuất rau.....	62
4.1.	Quy hoạch diện tích, sản lượng rau an toàn tỉnh Hòa Bình đến năm 2020	69
4.2.	Diện tích gieo trồng rau an toàn/VietGAP giai đoạn 2013-2015 phân theo hình thức tổ chức sản xuất.....	71
4.3.	Số hộ và tỷ lệ hộ sản xuất rau an toàn/VietGAP giai đoạn 2013-2015 phân theo hình thức tổ chức sản xuất.....	71
4.4.	Tình hình thực hiện quy trình VietGAP về giống trong sản xuất rau phân theo loại hình tổ chức sản xuất.....	72
4.5.	Tình hình thực hiện quy trình VietGAP về giống trong sản xuất rau phân theo nhóm dân tộc	73
4.6.	Tình hình thực hiện quy trình VietGAP về quản lý đất trong sản xuất rau phân theo loại hình tổ chức sản xuất.....	74
4.7.	Tình hình thực hiện quy trình VietGAP về quản lý đất trong sản xuất rau phân theo nhóm dân tộc	74
4.8.	Tình hình thực hiện quy trình VietGAP về phân bón trong sản xuất rau phân theo loại hình tổ chức sản xuất.....	75
4.9.	Tình hình thực hiện quy trình VietGAP về phân bón trong sản xuất rau phân theo nhóm dân tộc	76
4.10.	Tình hình thực hiện quy trình VietGAP về nước tưới trong sản xuất rau phân theo loại hình tổ chức sản xuất.....	77
4.11.	Tình hình thực hiện quy trình VietGAP về nước tưới trong sản xuất rau phân theo nhóm dân tộc	77

4.12.	Tình hình thực hiện quy trình VietGAP về hóa chất trong sản xuất rau phân theo loại hình tổ chức sản xuất.....	78
4.13.	Tình hình thực hiện quy trình VietGAP về hóa chất trong sản xuất rau phân theo nhóm dân tộc	79
4.14.	Tình hình thực hiện quy trình VietGAP về thu hoạch và xử lý sau thu hoạch trong sản xuất rau phân theo loại hình tổ chức sản xuất	81
4.15.	Tình hình thực hiện quy trình VietGAP về thu hoạch và xử lý sau thu hoạch trong sản xuất rau phân theo nhóm dân tộc.....	82
4.16.	Tình hình thực hiện quy trình VietGAP về quản lý và xử lý chất thải trong sản xuất rau phân theo loại hình tổ chức sản xuất	83
4.17.	Tình hình thực hiện quy trình VietGAP về quản lý và xử lý chất thải trong sản xuất rau phân theo nhóm dân tộc.....	84
4.18.	Tình hình thực hiện quy trình VietGAP về người lao động trong sản xuất rau phân theo loại hình tổ chức sản xuất	85
4.19.	Tình hình thực hiện quy trình VietGAP về người lao động trong sản xuất rau phân theo nhóm dân tộc.....	85
4.20.	Tình hình thực hiện quy trình VietGAP về đảm bảo truy nguyên nguồn gốc trong sản xuất rau phân theo loại hình tổ chức sản xuất	86
4.21.	Tình hình thực hiện quy trình VietGAP về đảm bảo truy nguyên nguồn gốc trong sản xuất rau phân theo nhóm dân tộc.....	87
4.22.	Tình hình thực hiện quy trình VietGAP về kiểm tra nội bộ trong sản xuất rau phân theo loại hình tổ chức sản xuất	87
4.23.	Tình hình thực hiện quy trình VietGAP về kiểm tra nội bộ trong sản xuất rau phân theo nhóm dân tộc.....	88
4.24.	Tình hình thực hiện quy trình VietGAP về khiếu nại và giải quyết khiếu nại trong sản xuất rau phân theo loại hình tổ chức sản xuất	89
4.25.	Tình hình thực hiện quy trình VietGAP về khiếu nại và giải quyết khiếu nại trong sản xuất rau phân theo nhóm dân tộc.....	89
4.26.	Danh sách các đơn vị sản xuất rau được cấp chứng nhận an toàn/VietGAP trên địa bàn tỉnh Hòa Bình đến năm 2016	90
4.27.	Các cơ sở sản xuất rau đánh giá về số lượng các chỉ tiêu đánh giá và chi phí cấp giấy chứng nhận VietGAP	90